

1. Už dlhodobo sa aj na Slovensku vedú diskusie na tému obsahu vzdelania a výchovy. V poslednej dobe sa v tejto oblasti sa do značnej miery presadzuje utilitarizmus – predstava, že naše poznanie musí byť predovšetkým využiteľné. K čomu potrebuje dnešný človek dejiny?

2. Historik, rovnako ako iní sociálni vedci, nežije v slonovinovej veži dokonale neutrálnej vedy. Jeho práca je konfrontovaná so „spoločenskou objednávkou“, ktorá sa prejavuje v rôznych podobách. Na jednej strane sa písali dejiny spoločnosťou marginalizovaných a „mlčiacich“ skupín, hlásiacich sa ku slovu a hľadajúcich svoju identitu a svoje korene. Na druhej strane sa generovali vysoko konformné dejiny pritakávajúce panujúcim režimom a ich ideológiám. Každopádne, nielen v prípade týchto dvoch „krajností“ historiografia reaguje na podnety, potreby, výzvy prítomnosti. Sú pre ňu dôležité a poskytujú jej samej ako vede zmysel i legitimitu. Čo od nej dnes „spoločnosť“ očakáva? Aká je spoločenská objednávka a kto je dnes hlavným „objednávateľom“?

3. K akým výzvam a impulzom zvonku (z hľadiska tém a metód) by sa slovenská historiografia nemala obracať chrbtom? Môžete špecifikovať aj konkrétne z oblasti Vašej špecializácie...

4. Internet predstavuje v súčasnosti významné médium komunikácie aj v oblasti historiografie. Aký je Váš názor v tomto smere na kvalitu a obsah slovenského internetu?

JOZEF HALKO

Dejiny a identita (Ad. 1 - 4)

Z hľadiska dejín má identita človeka niekoľko rozmerov: vzhľadom na minulosť je človek dedičom, vzhľadom budúcnosť je ich spolutvorcom. Pritom samotné utváranie budúcnosti sa odohráva v prítomnom okamihu, keď rozumom a slobodou obdarený jedinec transformuje zažitú skúsenosť do rozhodovania a konania, formujúceho budúcnosť. Preto sa ako nanajvyš logické javí tvrdenie, že človek, spoločenstvo či národ, strácajúci, či odmietajúci historickú pamäť je odsúdený dookola opakovať chyby minulosti. Lenže aj pamäť, ktorej obsah naplňajú aj výsledky historické skúmania, môže byť pokrivená viac či menej účelovou subjektívizáciou, racionalizáciou či emotivizáciou dejinnej reality, modifikovanej nie podľa pravdy, ale podľa momentálnych ideologických ambícií spoločnosti, jej elít, či rôznych jednotlivcov. Naviac minulý, komunistický režim masám podsúval čiernobiele, triedne vnímanie reality, vtesnávané do verbálnych prefabrikátov ideologizovaných mentálnych schém. Preto si historický výskum ešte len musí od prelomového obdobia roku 1989 vytvoriť dostatočný odstup, aby dopady prechodu z totality do demokracie dostatočne zanalyzoval – ako proces historicky naprosto bezprecedentný, keď človek viac či menej determinovaný

totalitou prejde do demokracie: v protagonistoch nejde o dve vedľa seba stojace nezávislé kvality, ale kvality vzájomne sa prelínajúce a umocňujúce.

Takéto dedičstvo kladie na historika veľké nároky, je preňho výzvou prijať len a jedine historickú pravdu – nielen v jej faktickej, ale i interpretačnej rovine – ako nosné kritérium produkovaných informačných výstupov. To zakladá vážnu zodpovednosť historika, ktorý takto spoluvytvára historické vedomie členov vlastného spoločenstva. Tým viac musí čeliť rovnako naliehavej ako nezdravej tendencii vnímať dejiny ako rozprávku s jasne rozhranenými kladnými a zápornými postavami a uzavretým posolstvom. Aj keď je to „propagandisticky“ nevďačné a preširokú verejnosť neatraktívne, serióznym historickým výskum zjednodušenia neznesie: len táto metodologická nekompromisnosť pomôže prijímateľom hlboko štruktúrovaných historických informácií objaviť krásu intelektuálnej kreativity pri hľadaní a vstrebávaní pravdy. Pravdy zložitej, mnohovrstvej a mnohorozmernej, pravdy pokorne otvorenej pre prípadné modifikácie pri ďalšom objavovaní dosiaľ nepoznaného.

Ale ešte aj naoko precízne odargumentované tvrdenia s dôsledne vypracovaným poznámkovým aparátom a odvolávkami na pramenné zdroje môžu byť významovo posunuté, keďže všetko napokon predsa len stojí a padá na svedomí dejepisca. Polopravdy však stoja na hlinených nohách, napokon predsa vyjdú najavo, aby sa – niekedy až dramaticky – naplnila biblická pravda, že čo sa dialo v skrytosti, bude nakoniec vykričané zo striech...

Doc. ThDr. Jozef Hal'ko, PhD. je rímskokatolícky kňaz a cirkevný historik. Prednáša na Katedre cirkevných dejín Rímskokatolíckej Cyrilometodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a je kaplánom maďarskej komunity v Bratislave.

Bližšie: http://sk.wikipedia.org/wiki/Jozef_Ha%C4%Beko